

Jan Sobiech

Sąd Rejonowy w Lipnie, II Wydział Karny

ORCID: 0000-0002-7242-9530

jan.sobiech@lipno.sr.gov.pl

Prowadzenie dotychczas przydzielonej sprawy karnej w sądzie wyższej instancji po odwołaniu sędziego z delegacji

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest krytyczna analiza relacji art. 77 § 9 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych¹ do art. 47b § 4 p.u.s.p. w kontekście zakończenia dotychczas przydzielonych spraw w sądzie wyższej instancji już po odwołaniu sędziego z delegacji w tym sądzie. Tezę opracowania stanowi bowiem stwierdzenie, że prowadzenie określonej sprawy karnej przez sędziego po odwołaniu z delegacji może skutkować nienależytą obsadą sądu i co za tym idzie – stanowić bezwzględna przyczynę odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego². Nadto brak określonych przesłanek odwołania sędziego z delegacji w trybie art. 77 § 9 p.u.s.p., a także następczej możliwości zwolnienia sędziego z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich spraw (art. 47b § 5 p.u.s.p.) stoi w sprzeczności z zasadą pewności prawa, zarówno w ujęciu konstytucyjnym, jak i europejskim. W konsekwencji niesie to za sobą daleko idące implikacje nie tylko dla samego postępowania karnego, ale także statusu oraz poziomu obciążenia sprawami delegowanego sędziego.

Na wstępie należy zauważyć, że stosunek służbowy łączący sędziego z państwem i pracodawcą – sądem, w którym ma miejsce służbowe, jest stosunkiem swoistym, w którym dominują pierwiastki publicznoprawne, a stosunek pracy, pozostający w jego tle, ma charakter szczątkowy, ograniczający się tylko do niektórych praw i obowiązków przypisywanych stosunkowi pracy³.

¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 334 ze zm.), dalej jako p.u.s.p.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 46 ze zm.), dalej jako k.p.k.

³ Uchwała SN z 28 listopada 2012 r., sygn. akt III CZP 75/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 48.

Należy wskazać, że sędzia może wykonywać swoje władztwo jurysdykcyjne zasadniczo w sądzie wskazanym w akcie powołania przez Prezydenta RP. Wyznaczenie w tym akcie konkretnego sądu następuje z jednej strony przez wskazanie miejsca służbowego (siedziby) sędziego, z drugiej zaś przez określenie jego jurysdykcji miejscowej, która powinna być rozumiana w sposób zawężający (art. 55 § 3 i 4 p.u.s.p.).

Siedziba sądu musi być bowiem ściśle powiązana z miejscem służbowym (siedzibą) sędziego, jakie w akcie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim wyznaczył mu Prezydent RP i tworzy jedną z gwarancji niezawisłości sędziego i niezależności sądu w postaci zasady nieprzenoszalności⁴. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli mogą nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie (art. 180 ust. 2 Konstytucji RP⁵)⁶. Inna kwestia jest związana z prawem obywatela do właściwego sądu, co gwarantuje zarówno art. 45 ust. 1 Konstytucji RP⁷, jak i art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji praw człowieka⁸.

Zakres i charakter delegowania sędziego na podstawie art. 77 p.u.s.p.

Delegowanie sędziego można zdefiniować jako przeniesienie całości lub określonej części kompetencji na mocy stosownego aktu prawnego, przez organ wskazany w ustawie (Ministra Sprawiedliwości albo prezesa właściwego sądu), przy porozumieniu z innymi organami (jak kolegium właściwego sądu). W ramach tego rodzaju delegacji sędzia otrzymuje zarówno uprawnienia, jak i obowiązek wykonywania funkcji poza stałym miejscem służby sędziowskiej na określony czas, co ma na celu zapewnienie prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości⁹.

⁴ Postanowienie SN z 17 grudnia 2020 r., sygn. akt I KZ 33/20, Lex nr 3168844.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁶ W doktrynie podkreślane jest w związku z tym również pozostawienie oddania ostatecznych decyzji w sprawach przeniesienia sędziego w gestii organów władzy wykonawczej. Zob. B. Naleziński, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 591.

⁷ Art. 45 ust. 1: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”.

⁸ Art. 6 ust. 1 zd. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.): „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej”.

⁹ Na temat funkcji delegacji zob. P. Czarnecki, *Pojęcie i funkcje delegacji sędziego w aspekcie ustrojowym i karnoprosesowym*, „Iustitia” 2020, z. 2, s. 6–7.

Zgodnie z art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach – także w sądzie wyższym – na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony. Zgodnie z art. 77 § 3c p.u.s.p. delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie dokonuje się w wypadku uzasadnionych potrzeb tego sądu, w szczególności gdy przemawiają za tym liczba i rodzaj spraw wpływających do sądu, stopień opanowania wpływu spraw oraz średnia wielkość referatu sędziego lub asesora sądowego w relacji do wartości tych parametrów w innych sądach, w tym przy uwzględnieniu liczby obsadzonych stanowisk sędziowskich i asesorskich, długotrwałych nieobecności sędziów i asesorów sądowych oraz planowanych zwolnień stanowisk sędziowskich w sądzie, do którego ma nastąpić delegowanie. Zgodnie z art. 77 § 4 p.u.s.p. w zw. z art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. odwołanie lub ustąpienie sędziego następuje bez zachowania okresu uprzedzenia¹⁰. Niemniej jednak odwołanie z delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie wymaga uzasadnienia¹¹.

W doktrynie słusznie przedstawiane jest krytyczne stanowisko wobec delegowania sędziów przez Ministra Sprawiedliwości. Należy podtrzymać to krytyczne stanowisko, mimo wejścia w życie przywołanej nowelizacji p.u.s.p. Również mając na względzie powyższe, ten sposób delegacji zostanie pozostawiony nieco na marginesie w stosunku do trybu z art. 77 § 9 p.u.s.p., który charakteryzuje się istotnymi odmiennościami. Niemniej jednak Sąd Najwyższy stwierdzał już wielokrotnie, że fakt udziału w składzie orzekającym sędziego delegowanego na podstawie art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. nie może być samodzielną i jedyną podstawą do automatycznego stwierdzenia, że sąd był nienależycie obsadzony¹².

Zgodnie z art. 77 § 9 p.u.s.p. w szczególnie uzasadnionych wypadkach prezes sądu apelacyjnego może delegować sędziego sądu rejonowego albo sędziego sądu okręgowego do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wyższym, po uzyskaniu zgody sędziego i kolegium sądu, do którego ma nastąpić delegowanie, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów działających na

¹⁰ Więcej na ten temat zob. M. Kowalski, *Udział w orzekaniu sędziego delegowanego jako przesłanka nienależytej obsady sądu albo składu sądu sprzecznego z przepisami prawa*, „Palestra” 2021, nr 1–2, s. 28–41, a także w nieco węższym zakresie: A. Szydzik, *The impact of judges’ delegations on the right to a fair trial*, „Toruńskie Studia Polsko-Włoskie” 2022, t. 18, s. 63–74.

¹¹ Pewnie zmiany, zwłaszcza w zakresie zapewnienia większej transparentności delegacji sędziego przez Ministra Sprawiedliwości, zostały wprowadzone w drodze ustawy z dnia 6 marca 2025 r. o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawy Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. poz. 526).

¹² Postanowienia SN: 5 listopada 2024 r., sygn. akt IV KS 41/24, Lex nr 3777619 i z 7 października 2024 r., sygn. akt II KK 354/24, Lex nr 3764207.

obszarze apelacji; przydział spraw delegowanemu sędziemu, jako sędziemu sprawozdawcy, nie może przekroczyć 30 spraw w ciągu roku.

Miejszem sprawowania funkcji orzeczniczych przez sędziego jest to, które wskazano w akcie powołania go do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego. Doniosłość ustrojowa tej regulacji, określającej jedną z priorytetowych zasad funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, jest oczywista. W odniesieniu do zakresu uprawnień sędziego, skoro w myśl zasady zakazu przenoszenia sędziów, wskazanej art. 180 ust. 2 Konstytucji RP i urzeczywistnionej w art. 75 p.u.s.p.¹³, stanowi jedną z gwarancji ich niezawisłości, jak też i wobec obywateli, którym zabezpiecza prawo rozstrzygania ich spraw nie przez dowolnych sędziów, ale tylko przez ustawowo powołanych do orzekania we właściwym do rozpoznania tych spraw sądzie¹⁴.

Należy podkreślić, że kompetencja prezesa sądu apelacyjnego, czy to w zakresie delegacji do sądu równorzędnego albo niższej instancji (art. 77 § 8 p.u.s.p.), czy wyżej instancji (art. 77 § 9 p.u.s.p.), stanowi wyjątek od zasady nieprzenoszalności sędziego (art. 75 § 1 p.u.s.p.) i wiąże się najściślej z prawem każdego do rozpatrzenia jego sprawy przez właściwy sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), a zatem nie powinna być interpretowana rozszerzająco¹⁵.

Delegacja dokonywana przez prezesa sądu apelacyjnego następuje za zgodą samego sędziego i kolegium sądu właściwego ze względu na siedzibę sądu, do którego ma nastąpić delegowanie. Wyłącza to jakiegokolwiek ograniczenie niezależności i niezawisłości sędziego oraz ingerencję w przyznaną jurysdykcję¹⁶. Delegowanie uprawnia do pełnienia wszystkich obowiązków sędziego we wskazanym sądzie w czasie określonym zarządzeniem o delegowaniu¹⁷. Nie potrzebuje on także jakiegokolwiek szczególnego upoważnienia do czytania akt czy też innego rodzaju przygotowań do orzekania w danym sądzie¹⁸. Z drugiej strony charakter przepisów regulujących delegowanie sędziego wymaga ścisłej ich wykładni, nie dopuszczając interpretacji rozszerzającej. Stwierdzenie to dotyczy również sposobu określenia czasu lub okresu pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wskazanym w zarządzeniu o delegowaniu¹⁹.

Czynności orzecznicze podejmowane w sprawie przez sędziego delegowanego muszą mieścić się w ramach aktu delegacji, który winien obejmować nie tylko dni prowadzenia spraw lub udziału w nich określonego orzecznika,

¹³ Art. 75 § 1 p.u.s.p.: „Przeniesienie sędziego na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą”.

¹⁴ Wyrok SN z 8 czerwca 2010 r., sygn. akt III K 419/09, OSNwSK 2010, Nr 1, poz. 1165.

¹⁵ Wyrok SN z 6 marca 2009 r., sygn. akt II KK 341/08, Lex nr 488714.

¹⁶ Postanowienie SN z 20 czerwca 2022 r., sygn. akt IV KK 130/22, Lex nr 3452028.

¹⁷ Uchwała SN z 19 lutego 2003 r., sygn. akt I KZP 51/02, OSNKW 2003, Nr 3–4, poz. 25.

¹⁸ Postanowienie SN z 11 października 2007 r., sygn. akt V KK 208/07, OSNwSK 2007, Nr 1, poz. 2219.

¹⁹ Wyrok SN z 11 lipca 2008 r., sygn. akt III KK 85/08, Lex nr 452401.

ale również dni, w których w takich sprawach wydawane (ogłaszane) są orzeczenia. Te ostatnie czynności stanowią jednak immanentną część postępowania sądowego i brak jest podstaw do kształtowania w ich ramach odmiennych wymogów w zakresie składu sądu i jego należytej obsady²⁰. Przyjęcie powyższych założeń ma istotne przełożenie na konsekwencje, o czym szerzej w dalszej części artykułu.

Zakończenie delegacji a kontynuowanie czynności w dotychczasowym miejscu służbowym sędziego

Zgodnie z art. 47b § 4 p.u.s.p. zmiana miejsca służbowego sędziego lub delegowanie do innego sądu oraz zakończenie delegowania nie stanowi przeszkody do podejmowania czynności w sprawach przydzielonych w dotychczasowym miejscu służbowym albo miejscu pełnienia służby, aż do ich zakończenia. Należy także zauważyć, że istotna w tym kontekście pozostaje zasada niezmienności składu, która przewiduje zakaz zmiany składu poza przypadkami określonymi w ustawie (art. 47b § 1 p.u.s.p.)²¹. W tym miejscu należy zaznaczyć, że rozwiązanie to przewiduje wyjątki podyktowane względami organizacyjnymi oraz sprawnością postępowania.

Warto zauważyć, że zmiana miejsca służbowego sędziego, o której mowa w art. 47b § 4 p.u.s.p., odnosi się wyłącznie do zmiany miejsca służbowego niepowiązanej ze zmianą stanowiska sędziego (art. 75 p.u.s.p.). Przez wręczenie aktu powołania sędziemu sądu rejonowego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu okręgowego nie następuje zmiana miejsca służbowego, albowiem taka zmiana może odbyć się tylko bez zmiany stanowiska sędziego i w trybie wskazanym w art. 75 p.u.s.p. Jedynym dokumentem uprawniającym (przykładowo sędziego sądu okręgowego) do orzekania w sądzie rejonowym może być akt delegacji wydany na podstawie art. 77 § 1 pkt 1 lub § 8 p.u.s.p., a nie art. 47b § 4 p.u.s.p.²²

Z różnych zasadniczo pragmatycznych względów ustawodawca zezwala, jednak co należy podkreślić, wyjątkowo, na orzekanie w innym sądzie niż sąd jego siedziby oraz na wykonywanie czynności sędziowskich poza siedzibą

²⁰ Wyrok SN z 8 marca 2016 r., sygn. akt IV KK 389/15, Lex nr 2002529.

²¹ Art. 47b p.u.s.p. wszedł w życie z dniem 12 sierpnia 2017 r. w drodze ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1452).

²² Uchwała SN z 23 marca 2023 r., sygn. akt I KZP 15/22, OSNK 2023, Nr 4, poz. 18. W tej uchwale, podjętej w składzie 7 sędziów i mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy nie przesądził jednak, jakie są skutki wygaśnięcia delegacji, o której mowa w art. 77 § 8 i 9 p.u.s.p., i czy sędzia jest wówczas nadal uprawniony do orzekania.

sądu. Mając na względzie powyższe, a także rozważania poczynione wcześniej, wyjątki te jednak należy interpretować ściśle i rygorystycznie²³.

Wobec nakreślonego problemu ukształtowały się dwa zasadnicze podejścia w zakresie możliwości kontynuowania i zakończenia czynności w dotychczasowym miejscu służbowym sędziego wskazanego w akcie delegacji mimo jej wygaśnięcia.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem udzielenie delegacji sędziemu sądu niższego rzędu do orzekania w sądzie wyższego rzędu, która to delegacja dotyczy określonej sprawy oraz konkretnego terminu jej rozpoznania, wywiera skutki prawne nie tylko na określony w treści delegacji termin rozprawy, lecz także na wszystkie pozostałe terminy, w których sprawa ta będzie się odbywać. W rezultacie należy przyjąć, że delegacja sędziego obowiązuje od daty w niej wskazanej do czasu merytorycznego zakończenia sprawy, łącznie z terminem ogłoszenia wyroku, którego odroczenie nastąpiło w trybie art. 411 § 1 k.p.k. W związku z tym orzekanie przez sędziego delegowanego w miejscu pełnienia służby w przydzielonych mu sprawach nie wymaga dodatkowego umocowania na podstawie kolejnego aktu delegacji, również po zakończeniu okresu delegacji w oparciu o przepis art. 77 § 8 i 9 p.u.s.p.²⁴ Z tego względu jeśli sprawa wpłynęła do referatu sędziego w okresie trwania delegacji, powinna być ona zakończona mimo jej wygaśnięcia²⁵. Dotyczy to także sporządzenia i podpisania uzasadnienia orzeczenia²⁶.

Wyjątek stanowi tutaj zwolnienie sędziego z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich spraw, co odbywa się na wniosek sędziego lub z urzędu przez kolegium właściwego sądu (art. 47b § 5 p.u.s.p.)²⁷. Warto bowiem zwrócić uwagę, że zgodnie z treścią art. 47b § 5 p.u.s.p. na wniosek sędziego lub z urzędu kolegium sądu właściwe dla nowego miejsca służbowego sędziego lub miejsca jego delegowania może zwolnić sędziego z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich spraw, w szczególności w razie znacznej odległości od tego sądu do nowego miejsca służbowego sędziego lub miejsca jego delegowania, a także przy uwzględnieniu stopnia zaawansowania rozpoznawanych spraw. Przed podjęciem uchwały kolegium sądu zasięga opinii prezesów właściwych sądów.

Powyższa regulacja budzi jednak wątpliwości z perspektywy zasady niezmienności składu sądu, bowiem ustawodawca określił wysoce ocenne przesłanki, które kolegium sądu ma obowiązek wziąć pod uwagę, zwalniając

²³ T. Zembrzusi, *Powołanie sędziego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu wyższego szczebla a rozpoznanie sprawy przydzielonej w dotychczasowym miejscu służbowym*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 19, s. 1039–1040.

²⁴ Postanowienie SN z 5 marca 2019 r., sygn. akt II KK 257/18, OSNKW 2019, Nr 5, poz. 28.

²⁵ Tak też: wyrok SO w Poznaniu z 30 maja 2022 r., sygn. akt XIX GW 88/21, Lex nr 3454766.

²⁶ Wyrok SN z 17 kwietnia 2008 r., sygn. akt I CSK 500/07, Lex nr 393885.

²⁷ Postanowienie SN z 7 września 2023 r., sygn. akt I CSK 6478/22, Lex nr 3602622.

sędziego z obowiązku dalszego rozpoznania spraw, w istocie czyniąc tę decyzję mocno dyskrecjonalną²⁸. Argumentację tę wzmacnia wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako TSUE) z 6 marca 2025 r., wydany w połączonych sprawach C-647/21 oraz C-648/21, w odpowiedzi na pytania prejudycjalne wystosowane przez Sąd Okręgowy w Słupsku²⁹. TSUE uznał, że polskie przepisy nie tylko nie przewidują obiektywnych kryteriów regulujących możliwość zwolnienia sędziego z obowiązku rozpoznania jednej lub większej liczby przydzielonych mu spraw, ale też zezwalają kolegium danego sądu na zwolnienie sędziego z obowiązku rozpoznania jego spraw bez konieczności uzasadnienia takiej uchwały. Co więcej, tego rodzaju arbitralne zwolnienie może stanowić ukrytą karę dyscyplinarną, zwłaszcza gdy po takim zwolnieniu z obowiązku rozpoznania sprawy następuje przeniesienie danego sędziego do innego wydziału tego samego sądu.

W związku z tym TSUE stanął na stanowisku, iż art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE³⁰ należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, na mocy których organ sądu krajowego, taki jak kolegium sądu, może zwolnić sędziego tego sądu z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich przydzielonych mu spraw, w sytuacji gdy uregulowania te nie przewidują kryteriów, którymi ten organ powinien kierować się przy podejmowaniu takiej uchwały o zwolnieniu z obowiązku rozpoznania sprawy i nie nakładają obowiązku uzasadnienia tej uchwały.

Przyjęcie stanowiska, że sędzia, na podstawie art. 47b § 4 p.u.s.p., jest niejako przymuszony do kończenia swoich spraw mimo wygaśnięcia delegacji, niesie za sobą poważne konsekwencje. Będzie on bowiem zobligowany do równoczesnego orzekania w dwóch sądach – w sądzie macierzystym oraz w dalszym ciągu w sądzie, do którego został delegowany. Akceptacja tego rodzaju podejścia prowadziłaby do istotnego obciążenia sędziego, który w przejściowym okresie będzie orzekał w dwóch sądach i to w dodatku nierzadko znajdujących się od siebie w pewnej odległości. Nadto rozwiązanie, które wynika z zasady niezmienności składu, ma swój negatywny wpływ także na sprawność postępowania. Jednoczesne prowadzenie obu referatów, co może być pozornie korzystne dla stron, w rezultacie z dużą dozą prawdopodobieństwa będzie prowadzić do przewlekłości postępowania oraz istotnego przeciążenia samego sędziego³¹.

²⁸ Tak też: J. Derlatka, K. Flaga-Gieruszyńska, J. Misztal-Konecka, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, P. Osowy (red.), *Postępowanie przed sądem pierwszej instancji w procesie cywilnym. Podmioty postępowania*, t. 3a, Warszawa 2024, teza 7.

²⁹ Postanowienia SO w Słupsku z 20 października 2021 r., Lex nr 3320804 i 3320805.

³⁰ „Państwa Członkowskie ustanawiają środki zaskarżenia niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej w dziedzinach objętych prawem Unii” – tak: Traktat o Unii Europejskiej z dnia 7 lutego 1992 r. (Dz.U. 2004 r., Nr 90, poz. 864 ze zm.).

³¹ Zob. też J. Gołaczyński, [w:] J. Gołaczyński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023, teza 1.

Według drugiego stanowiska akt delegacji, poprzedzony też wymaganą bezspornie tym przepisem zgodą właściwego kolegium sądu okręgowego, uprawnia sędziego do orzekania w innym sądzie niż jego macierzysty. W konsekwencji brak delegacji legitymującej do podjęcia obowiązków w innym sądzie czy też uchybienie przez nią ustawowym warunkom skuteczności oznacza, że skład, w którym zasiadł sędzia, którego ona dotyczy w innym, niż określony w akcie jego powołania sądzie, będzie zawsze składem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.³²

Delegacja nie powinna być rozumiana jako upoważnienie do wzięcia udziału w określonej sprawie lub innej czynności jurysdykcyjnej; oznacza powierzenie władzy sędziego na określony czas w określonym sądzie, we wszystkich sprawach wynikających z właściwości rzeczowej i miejscowej tego sądu. W tej sytuacji uzasadnione jest stanowisko, że delegowanie sędziego do pełnienia obowiązków w innym sądzie nie upoważnia tego sędziego do ogłoszenia po upływie okresu delegacji wyroku wydanego z jego udziałem³³.

Sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa zachodzi nie tylko wówczas, gdy skład jest inny aniżeli przewidziany ustawą, lecz także wtedy, gdy sędziowie zasiadający w składzie orzekającym nie posiadają prawidłowego ustrojowego umocowania do orzekania w konkretnym sądzie, w szczególności z uwagi na nieprawidłowe delegowanie³⁴. Delegowanie sędziego przez prezesa sądu apelacyjnego na podstawie art. 77 § 9 p.u.s.p. do pełnienia obowiązków w innym sądzie nie upoważnia tego sędziego do ogłoszenia, po upływie okresu delegacji, orzeczenia wydanego z jego udziałem, a wyjście poza ten zakaz skutkuje nieważnością postępowania³⁵.

Sędzia uczestniczący w ogłoszeniu orzeczenia powinien posiadać stosowną delegację także na ten dzień, w którym wydano i ogłoszono orzeczenie. Okresem delegowania muszą być bowiem objęte wszystkie czynności jurysdykcyjne, które składają się na rozpoznanie sprawy w ściśle procesowym znaczeniu, kiedy sąd rozpoznawał sprawę na rozprawie lub posiedzeniu. Nie dotyczy to jedynie czynności przygotowawczych podejmowanych przez naradą i wydaniem orzeczenia³⁶. W związku z tym jeśli zarządzenie prezesa określa czas delegacji, to wszystkie czynności jurysdykcyjne sędziego delegowanego podjęte poza tym czasem w sądzie, do którego go delegowano, przed nadejściem określonego czasu lub po jego upływie, nie mają podstawy prawnej³⁷.

Pewnym istotnym kierunkiem interpretacyjnym, zwłaszcza mając na względzie wykładnię systemową, jest uchwała Sądu Najwyższego, zgodnie

³² Wyrok SA w Gdańsku z 21 sierpnia 2020 r., sygn. akt I AGa 73/20, Lex nr 3321421.

³³ Uchwała SN z 24 maja 2012 r., sygn. akt III CZP 77/11, OSNC 2012, Nr 11, poz. 123.

³⁴ Postanowienie SN z 24 lipca 2024 r., sygn. akt II CSKP 551/24, Lex nr 3754080.

³⁵ Uchwała SN z 24 maja 2012 r., sygn. akt III CZP 77/11, OSNC 2012, Nr 11, poz. 123.

³⁶ Uchwała SN z 17 maja 2016 r., sygn. akt III CZP 103/15, OSNC 2016, Nr 11, poz. 124.

³⁷ Postanowienie SN z 16 października 2015 r., sygn. akt I CSK 858/14, Lex nr 1930432.

z którą sędzia powołany przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu na stanowisku wyższego szczebla nie jest sędzią uprawnionym na podstawie art. 47b p.u.s.p. do rozpoznawania spraw w dotychczasowym miejscu służbowym po dniu powołania i bez delegacji, o której mowa w art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. Przyjęcie tezy, że na podstawie art. 47b § 4 p.u.s.p. sędzia awansowany miałby być zobowiązany do orzekania w sądzie niższej instancji, w którym utraciłby już jurysdykcję, prowadziłoby do wygenerowania instytucji swoistej, nietypowej i szczególnej quasi-delegacji, niezależnej od zgody sędziego. Prowadziłoby to do kumulacji obowiązków orzeczniczych i pozostawałoby w sprzeczności z zakresem jurysdykcji rzeczowej³⁸.

Nadto należy zauważyć, że spójny z powyższym stanowiskiem wydaje się być także § 62 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych³⁹, zgodnie z którym po wydaniu decyzji skutkującej zmianą wydziału lub miejsca służbowego referentowi jeszcze przed dniem przeniesienia mogą być przydzielane sprawy w nowym wydziale z jednoczesnym zakończeniem przydziału spraw w wydziale, w którym dotychczas orzekał. Prezes sądu, w którym znajduje się nowy wydział, określa dzień rozpoczęcia przydziału w tym wydziale i zakończenia przydziału w poprzednim wydziale. W przydzielonych sprawach przewodniczący wydziału wyznacza terminy w porozumieniu z referentem (ust. 1). Jeżeli wymaga tego właściwe obciążenie referenta, dzień rozpoczęcia przydziału w wydziale może być późniejszy lub wcześniejszy niż dzień zakończenia przydziału w wydziale, w którym dotychczas orzekał (ust. 2). Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadku odmowy delegowania referenta na dalszy okres lub niezłożenia wniosku o dalsze delegowanie (ust. 3).

Mając na względzie wcześniejsze rozważania, a także argumenty natury systemowej, należy stwierdzić, że prowadzenie dotychczas przydzielonej sprawy karnej w sądzie wyższego rzędu, mimo wygaśnięcia delegacji sędziego, nie jest ani uprawnione, ani zasadne. Poza implikacjami wskazanymi wcześniej, przede wszystkim w zakresie przewlekłości postępowania karnego oraz niewłaściwej obsady sądu, ma miejsce także nadmiarowe obciążenie sędziego, co pozostaje w sprzeczności z zasadą równego przydziału spraw między orzeczników (art. 47a § 2 p.u.s.p.).

Przepis zawarty w § 68 ust. 1 pkt 2 lit. a r.u.s.p. stanowi o wskaźniku 100-procentowego udziału w przydziale wpływających do wydziału spraw dla orzecznika przydzielonego wyłącznie do jednego wydziału, niepełniącego funkcji, nidelegowanego do innej jednostki na podstawie art. 77 p.u.s.p. Art. 77 § 9 p.u.s.p. dookreśla jednak, że przydział spraw delegowanemu sędziemu do sądu wyższego rzędu, jako sędziemu sprawozdawcy nie może przekroczyć

³⁸ Uchwała SN z 13 marca 2020 r., sygn. akt III CZP 68/19, OSNC 2020, Nr 11, poz. 97.

³⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 867 ze zm.), dalej jako r.u.s.p.

30 spraw w ciągu roku. Jest to jednak ujęcie liczbowe, a przepisy r.u.s.p. nie określają jednak w żadnym miejscu, jaki powinien być przydział dla sędziego delegowanego w ujęciu procentowym⁴⁰. Rodzi to pewne komplikacje, albowiem system losowego przydziału spraw (SLPS) nie ma możliwości swoistego kompleksowego „zważenia” spraw, które losowane są sędziemu w obu sądach. W związku z powyższym tym bardziej niezasadne wydaje się obciążanie sędziego delegowanego w dotychczasowym sądzie delegacji w taki sposób, aby wskaźnik procentowy udziału w przydziale wpływających spraw do sądu macierzystego przekroczył 100% wpływu.

Konsekwencje dalszego orzekania przez sędziego po wygaśnięciu jego delegacji dla postępowania karnego

Zgodnie z art. 439 § 1 k.p.k., niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia, sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyła zaskarżone orzeczenie, jeżeli w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (pkt 1); sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie, z wyjątkiem wypadków, gdy wynika to z prowadzenia w dalszym ciągu na podstawie art. 402 § 2a k.p.k. lub art. 404 § 2a k.p.k. rozprawy przerwanej lub odroczonej (pkt 2).

Należy zgodzić się z tezą, że osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.) to taka, która w ogóle nie posiada uprawnień do orzekania, czyli np. sędzia, który w ogóle nie został powołany na stanowisko sędziowskie albo z jakichś względów okres jego powołania się zakończył (np. wskutek orzeczonej kary dyscyplinarnej czy też przejścia w stan spoczynku). W związku z tym zakres desygnatów pojęcia sądu nienależycie obsadzonego z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wydaje się być znacznie pojemniejszy⁴¹.

O nienależytej obsadzie sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. można mówić wówczas, gdy sąd orzekał w składzie w ogóle nieznanym ustawie, skład sądu odbiegał od przewidzianej liczby członków dla danej kategorii spraw w sądzie danego szczebla czy w danym postępowaniu, nie zachowano ustawowych proporcji między liczbą osób w nim zasiadających o różnym statusie prawnym bądź gdy w składzie uczestniczy sędzia nieuprawniony do

⁴⁰ Za wyjątkiem delegacji do Biura KRS (min. 80%) oraz KSSiP (5–15%).

⁴¹ Tak też: P. Czarnecki, *Kwalifikacja przy delegacji... Bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. czy też raczej 439 § 1 pkt 2 k.p.k.*, „Ius Novum” 2009, z. 4, s. 91–92. Szerzej na temat wadliwości składu sądu jako bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. zob. J. Kil, *Wadliwość składu sądu jako bezwzględna przyczyna odwoławcza*, „Zeszyty Prawnicze” 2021, t. 4, s. 237–264.

orzekania w danym sądzie (wady delegacji)⁴². Wadliwość delegacji do orzekania w sądzie wyższego rzędu (np. brak zgody kolegium) pociąga za sobą bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., tj. nie należyta obsada sądu⁴³.

Inaczej jednak uznał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28 stycznia 2025 r., stwierdzając, że uchybienie z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. zachodzi wówczas, gdy w składzie sądu wyższego rzędu orzekał sędzia sądu niższego rzędu bez właściwej delegacji. Innymi słowy, w przypadku osoby nieuprawnionej do orzekania chodzi nie tylko o osobę niemającą w ogóle uprawnień do orzekania, ale jest nią także osoba niemająca uprawnień do orzekania w danym sądzie⁴⁴.

Mając na względzie powyższe, należy przychylić się do pierwszego stanowiska, zgodnie z którym orzekanie przez sędziego w sądzie wyższego rzędu po wygaśnięciu delegacji stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.⁴⁵ Niezależnie jednak od kwalifikacji rodzaju bezwzględnej przyczyny odwoławczej wydanie orzeczenia w powyższej sytuacji rodzi konieczność uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, co następuje z urzędu przez sąd odwoławczy (art. 437 § 2 k.p.k.)⁴⁶.

Co więcej, w takim przypadku uchybienie z art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. może być także podstawą do wniesienia skargi na wyrok sądu odwoławczego do Sądu Najwyższego (art. 539a k.p.k.), a także kasacji (art. 523 § 1 i § 4 pkt 1 k.p.k.)⁴⁷ oraz wznowienia postępowania z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.)⁴⁸. Tego rodzaju postępowanie niewątpliwie ma wpływ nie tylko na przewlekłość postępowania karnego, ale także stabilność orzecznictwa samego oddelegowanego sędziego.

⁴² Postanowienie SN z 20 sierpnia 2024 r., sygn. akt IV KK 417/24, Lex nr 3748610.

⁴³ Postanowienie SN z 20 grudnia 2023 r., sygn. akt V KK 479/23, Lex nr 3647255.

⁴⁴ Sygn. akt IV KK 515/24, Lex nr 3823089.

⁴⁵ W przypadku postępowania cywilnego nie ma wątpliwości, że zaistnienie tej przesłanki stanowi przyczynę nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4 k.p.c., tj. jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy, którą to przesłankę należy rozumieć szeroko – zob. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1841 ze zm.); T. Zembruski, *Nieważność postępowania w procesie cywilnym*, Warszawa 2017, s. 232.

⁴⁶ Możliwość wydania przez sąd odwoławczy orzeczeń o charakterze kasatoryjnym jest obecnie w istotnym stopniu ograniczona, a to z uwagi na fakt, że została zastrzeżona tylko do wyjątkowych wypadków, wyraźnie wskazanych w ustawie. Wyjątkowy charakter sytuacji, w których dopuszczalne jest wydanie tego rodzaju judykatów, wywołuje również konieczność jednoznacznie wskazywania w treści ich uzasadnień, która z przesłanek określonych w art. 437 § 2 k.p.k. stała się podstawą uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania – zob. wyrok SN z 10 lipca 2019 r., sygn. akt IV KS 17/19, Lex nr 2694639.

⁴⁷ W takim wypadku SN rozpoznaje sprawę nawet poza granicami zaskarżenia (art. 536 k.p.k.).

⁴⁸ Za wyjątkiem gdy uchybienie z art. 439 § 1 k.p.k. było przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji (art. 542 § 4 k.p.k.).

Zakończenie

Rozważania poczynione w artykule skłaniają do następujących konkluzji. Po pierwsze, należy stwierdzić, że art. 47b § 4 p.u.s.p. nie powinien uprawniać sędziego oddelegowanego do sądu wyższej instancji na podstawie art. 77 § 9 p.u.s.p. do wydania orzeczenia kończącego sprawę, a następnie sporządzenia jego uzasadnienia. Po drugie, orzekanie przez sędziego w sądzie wyższego rzędu po wygaśnięciu delegacji stanowi bezwzględna przyczyna odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Należy także zauważyć, że przepisy p.u.s.p. ani innych ustaw, a nawet regulacje zawarte w r.u.s.p., nie wprowadzają żadnych przesłanek nie tylko do odwołania sędziego z delegacji w trybie art. 77 § 9 p.u.s.p., ale także możliwości zwolnienia sędziego z obowiązku rozpoznania części lub wszystkich spraw (art. 47b § 5 p.u.s.p.). Jest to sprzeczne z zasadną pewnością prawa zarówno na poziomie konstytucyjnym, jak i unijnym, a także nierówne nie tylko wobec orzecznika nigdzie nieoddelegowanego, lecz również względem delegacji przez Ministra Sprawiedliwości na podstawie art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p.

Trzeba przede wszystkim zwrócić uwagę na przywołaną nowelizację p.u.s.p. z 6 marca 2025 r., która weszła w życie z dniem 7 maja 2025 r. uszczegóławiającą zasady powyższej delegacji oraz wprowadzającą konieczność uzasadnienia jej odwołania. Tego rodzaju zmiany, które zasługują na aprobatę, nie zostały jednak równolegle wprowadzone do delegacji na podstawie art. 77 § 9 p.u.s.p. Brak nowelizacji także w tym zakresie budzi istotne zastrzeżenia i nie jest spójny systemowo, nawet mimo przyjęcia, że tzw. mała delegacja ma miejsce w obrębie organów władzy sądowniczej, które w pewien sposób pozostają autonomiczne względem władzy wykonawczej.

Wykaz literatury

- Czarnecki P., *Kwalifikacja przy delegacji... Bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. czy też raczej 439 § 1 pkt 2 k.p.k.*, „Ius Novum” 2009, z. 4.
- Czarnecki P., *Pojęcie i funkcje delegacji sędziego w aspekcie ustrojowym i karnoprocesowym*, „Iustitia” 2020, z. 2.
- Flaga-Gieruszyńska K., Osowy P. (red.), *Postępowanie przed sądem pierwszej instancji w procesie cywilnym. Podmioty postępowania*, t. 3a, C.H. Beck, Warszawa 2024.
- Gołaczyński J. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, C.H. Beck, Warszawa 2023.
- Kil J., *Wadliwość składu sądu jako bezwzględna przyczyna odwoławcza*, „Zeszyty Prawnicze” 2021, t. 4.
- Kowalski M., *Udział w orzekaniu sędziego delegowanego jako przesłanka nienależytej obrazy sądu albo składu sądu sprzecznego z przepisami prawa*, „Palestra” 2021, nr 1–2.
- Szydzik A., *The impact of judges' delegations on the right to a fair trial*, „Toruńskie Studia Polsko-Włoskie” 2022, t. 18.

Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2023.

Zembrzusi T., *Nieważność postępowania w procesie cywilnym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.

Zembrzusi T., *Powołanie sędziego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu wyższego szczebla a rozpoznanie sprawy przydzielonej w dotychczasowym miejscu służbowym*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 19.

Summary

Conducting a previously assigned criminal case in a superior court after recalling a judge from delegation

Keywords: system law, court, judge, delegation, mistrial.

The article undertakes a critical analysis of the relationship between Article 77 § 9 of the Code of Criminal Procedure and Article 47b § 4 of the Code of Criminal Procedure. The objective of this article is to examine the circumstances in which a judge assigned to a superior court retains responsibility for a case after their dismissal from the delegation. The author draws attention to the fact that failure to comply with the requirements for dismissal and to authorise the judge to conclude the proceedings may lead to improper handling of the case. This constitutes an absolute ground of appeal under article 439 § 1(2) of the Code of Criminal Procedure. Concurrently, the absence of precise prerequisites for the revocation of delegation and the cessation of the obligation to adjudicate cases contravenes the principle of legal certainty at both the constitutional and EU levels. This has far-reaching ramifications for the functioning of courts and the burden on delegated judges. The author posits that there exists no axiological or systemic basis for a judge to conclude a case following the expiration of a delegation. This principle finds application in both the delivery of the judgment and the drafting of the statement of reasons. Furthermore, the adjudication of a judge in a higher instance court after the expiry of the delegation period is an improper staffing of the court, as outlined in article 439 § 1(2) of the Code of Criminal Procedure. This stipulation necessitates the revocation of the judgment *ex officio* and the subsequent referral of the case for re-examination. The absence of explicit prerequisites for revocation and dismissal constitutes a deviation from the principle of legal certainty. In view of the foregoing, allowing adjudication to continue after the delegation has expired is likely to prolong proceedings, overburden judges, and jeopardise the stability of the delegated judge's own adjudication.